

Providing a Model for Student Enrollment in Physical Education Vocational Schools

Mohammad Bostaki¹, Ahmad Mahmoudi^{2*}

1. M.A. in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

(Received: 2022/11/22; Accepted: 2023/08/01)

Abstract

The aim of the present study was to provide a model of student recruitment in physical education schools in Tehran. The current research is qualitative with thematic analysis strategy and of an exploratory type, which collects data using documentary studies and then with 23 experts in this field, including managers, supervisors, art students and physical education teachers of conservatories, staff managers of the Ministry of Sports and Youth, and education, university professors of sports management and experts in the field of physical education were interviewed and data analysis was done through coding in this research in an open, central and selective manner. Also, MaxQda software version 2020 was used to analyze the qualitative data of the research. After reviewing the interviews and analyzing the opinions of experts and specialists, finally, 57 indicators were identified in the recruitment of physical education schools, which were categorized into six main factors and 13 sub-factors. The way of selecting students to enter physical education conservatories is in an unfavorable condition, which can be improved with the careful planning and supervision of the responsible institutions, especially education, and to attract talented personnel and prepare them to enter the university and the specialized labor market of physical education.

Keywords: Conservatory, Physical Education, Recruitment, Selection, Student, Vocational Schools

---

* Corresponding Author, Email: Ah.mahmoudi@ut.ac.ir

ارائه الگوی جذب دانش آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی شهر تهران

محمد بستاک^۱، احمد محمودی^{۲*}

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۲. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۱۰)

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی جذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی شهر تهران بود. پژوهش حاضر کیفی بود و با راهبرد تحلیل مضمون و از نوع اکتشافی انجام شد. با استفاده از مطالعات اسنادی گردآوری داده‌ها انجام شد، سپس با ۲۳ نفر از خبرگان این حوزه شامل مدیران، سرپرستان، هنرآموزان و معلمان تربیت‌بدنی هنرستان‌ها، مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان و آموزش‌وپرورش، اساتید دانشگاهی مدیریت ورزشی و صاحب‌نظران حوزه تربیت‌بدنی مصاحبه شد. تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری در این پژوهش به صورت باز، محوری و انتخابی انجام گرفت. همچنین از نرم‌افزار مکس کیو.دی.ای نسخه ۲۰۲۰ جهت تحلیل داده‌های کیفی پژوهش استفاده شد. پس از بررسی مصاحبه‌ها و تحلیل دیدگاه خبرگان و متخصصان، در نهایت تعداد ۵۷ شاخص در جذب هنرستان‌های تربیت‌بدنی شناسایی شد که در قالب شش عامل اصلی و ۱۳ عامل زیرمجموعه دسته‌بندی شدند. نحوه‌گزینش دانش‌آموزان برای ورود به هنرستان‌های تربیت‌بدنی در شرایط نامطلوبی قرار داشت که می‌توان با برنامه و نظارت دقیق نهادهای مسئول به‌خصوص آموزش‌وپرورش به آن سروسامان داد و نیروهای مستعد را جذب و آماده ورود به دانشگاه و بازار کار تخصصی رشته تربیت‌بدنی کرد.

واژگان کلیدی: تربیت‌بدنی، جذب، دانش‌آموز، گزینش، هنرستان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

در دوره کنونی، آموزش و پرورش بیش از گذشته مورد توجه قرار گرفته و تربیت نیروی انسانی در فرایند توسعه جوامع، جایگاه ویژه‌ای یافته است؛ بنابراین، انسان امروزی دریافته که برای دستیابی به توسعه پایدار و پاسخگویی به مسائل علمی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، تحول در نظام آموزش و پرورش اجتناب‌ناپذیر است. با توجه به نقش خطیر معلمان در نظام آموزش و پرورش، نخست باید هرگونه تحول در آموزش و پرورش را از انتخاب و تربیت معلم آغاز کرد؛ چراکه رمز پیشرفت و بالندگی نهاد تعلیم و تربیت را باید در سلامت روانی و رشد معلمان جست‌وجو کرد (رمضانخانی، خورشیدی و حمیدی فر، ۱۴۰۰). در واقع نظام آموزشی هر کشوری دربرگیرنده مجموعه‌ای از نیازهای سازمان‌های رسمی آن کشور است و عملکرد نظام آموزش و پرورش که مدیران آموزشی اداره آن را بر عهده دارند، نه تنها از نظر پیشرفت اقتصادی و اجتماعی مهم است، بلکه از نظر تأثیری که بر تحرک شغلی و انتظارات دارد، از اهمیت تعیین‌کننده‌ای برخوردار است (حمیدی و نجفی جویباری، ۱۳۹۹).

نکته مهم این است که آموزش و پرورش از پایه‌های اساسی رشد و توسعه هر کشور به شمار می‌آید و در اغلب کشورها از آن به منزله صنعت رشد یاد می‌شود و دولت‌ها به شدت به آن نیاز دارند؛ گویی بدون وجود این نهاد وجود خود را ناتمام می‌شمارند و در انجام دادن وظایف خود ناتوان‌اند (نظری، حلاجی و زرین‌پور، ۱۳۹۷). در این زمینه هدف آموزش و پرورش، رشد شخصیت در همه ساحت‌های جسمانی، ذهنی، روانی، اجتماعی و معنوی است که ضرورت رشد جسمانی به عنوان بخشی از فرایند آموزش و پرورش مورد تأکید است و از دروس مهم و پایه در سیستم آموزش و پرورش است که در کلیه نظام‌های آموزش و پرورش جهان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا علاوه بر این که به پرورش تمام ابعاد وجودی انسان توجه دارد، تأثیر چشمگیری نیز در پرورش استعداد های جسمی و روحی دانش‌آموزان داشته و به رشد و تقویت قوای جسمانی، آماده شدن برای فعالیت‌های دفاعی، حفظ سلامتی و تعمیم بهداشت و نیل به موفقیت در وظایف شغلی و حرفه‌ای کمک می‌کند و تأثیرات مفیدی در فرد و جامعه دارد (قاسمی روشنوند و همکاران، ۱۳۹۹).

این درحالی است که با سابقه‌ترین تشکیلات رسمی در ورزش کشور، ورزش دانش‌آموزی و تربیت‌بدنی مدارس است؛ اما مدیریت ورزش دانش‌آموزی در طول نزدیک به یک قرن از شروع رسمی آن هنوز با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو است و به همین دلیل هنوز ورزش تربیتی در کشور ما نتوانسته پشتوانه خوبی برای ورزش همگانی و قهرمانی باشد. لذا ورزش دانش‌آموزی و تربیت‌بدنی مدارس به دلیل نقش محوری آن‌هم در نظام آموزش و پرورش و هم در نظام ورزش کشور نیاز به بازسازی سیستم مدیریت خود دارد (سمیعی، تجاری و نیک‌آیین، ۱۳۹۹). از سوی دیگر توسعه تربیت‌بدنی و ورزش به‌عنوان زمینه‌ساز تأمین و تربیت نیروی انسانی سالم و تندرست، بخشی از برنامه‌های توسعه ملی به شمار می‌آید و در سیاست‌گذاری‌های کلان سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و در برنامه‌های پنج‌ساله توسعه کشور، مورد توجه قرار گرفته است. همچنین در اسناد بالادستی وزارت آموزش و پرورش، هم در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و هم در برنامه درسی ملی، درس تربیت‌بدنی در کنار تربیت دینی، عقلانی و عاطفی اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است (میرزایی کالار، همتی‌نژاد و رضانی‌نژاد، ۱۳۹۹).

از مهم‌ترین و درعین‌حال کم‌توجه‌ترین بخش‌هایی که توسعه متوازن در آن مورد غفلت واقع شده است، بخش تحصیل و رشته‌های تحصیلی است. عدم توازن و تعادل در رشد و گسترش رشته‌های تحصیلی باعث می‌شود در برخی از رشته‌ها و منابع تحصیلی و شغلی با ازدیاد و در برخی دیگر با کمبود نیرو و منابع انسانی فارغ‌التحصیلان روبرو شویم و این در حالی است که مهم‌ترین منبع توسعه و پیشرفت هر جامعه را نیروی انسانی ماهر و کارآمد دانسته‌اند (محمدی و عباسی دره‌بیدی، ۱۳۹۶). در این میان یکی از رشته‌های دانشگاهی که با وجود داشتن ظرفیت فراوان به‌منظور ایجاد اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی و جذب نیروهای متخصص، مشکل بیکاری و برخوردار نبودن از دورنمایی روشن در زمینه اشتغال در آن وجود دارد، رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی است و این در حالی است که امید کم به اشتغال پس از اتمام دوره تحصیل می‌تواند به نارضایتی و احساس بیهودگی در جوانان تحصیل‌کرده دانشگاهی منجر شود. همچنین پدیده فرار مغزها و مهاجرت‌های درخور تأمل دانش‌آموختگان نیز می‌تواند تا اندازه‌ای

ناشی از وضعیت موجود و امید ناچیز به یافتن شغل مناسب باشد؛ به نحوی که موضوع اشتغال و توانمندی‌های شغلی دانش‌آموختگان در زمره تهدیدهای امنیتی و در تقابل با توسعه ملی قرار گرفته است؛ اما در این زمینه کشورهای توانست‌اند بر این مشکل فائق آیند که تصویر روشنی از ظرفیت دانشگاه‌ها، میزان تقاضای بازار کار، جهت‌دهی به توانمندی‌هایی که برنامه‌های درسی برای به دست آوردن شغل به دانش‌آموختگان می‌دهند، وضعیت شغلی دانش‌آموختگان بعد از اتمام تحصیل داشته‌اند و در راستای بهبود وضعیت شغلی و توانمندی‌های دانش‌آموختگان گام‌های مؤثری برداشته‌اند (رضوی و همکاران، ۱۳۹۹).

علاوه بر آنچه بیان شد، باید در نظر داشت که درس تربیت‌بدنی در مدارس ایران شرایط خاصی داشته و وجود باینکه در سال‌های اخیر از نظر تأمین منابع انسانی متخصص و به‌خصوص برنامه‌ریزی درسی، تحولات مثبت و بسیاری را تجربه کرده است، ولی دیدگاه و نگرش ذی‌نفعان اصلی آن یعنی دانش‌آموزان و والدین نسبت به درس تربیت‌بدنی عامل مهمی در موقعیت آموزشی این درس است. در این زمینه در نتایج پژوهش‌های داخلی صورت گرفته مشخص شده است که درس تربیت‌بدنی جایگاه و اهمیت چندانی در بین درس‌های دیگر ندارد و از دیدگاه والدین درس تربیت‌بدنی در بین ده درس در رتبه هفتم قرار دارد (قنبری فیروزآبادی و همکاران، ۱۳۹۹).

باید اذعان نمود هنرستان‌های تربیت‌بدنی به‌عنوان یکی از پایه‌های استعدادیابی و آماده‌سازی نیروی‌های ورزشی برای آینده جامعه است و جایگاه مهمی برای جامعه ورزش و نهادهای مربوط به‌عنوان نقطه آغازین ورود به مبحث تخصصی تربیت‌بدنی ایفا می‌کند؛ اما روند اجرایی آموزش و پرورش و شرایط جامعه در طی سال‌های اخیر در نبود مدیریت صحیح و نظارت بر عملکرد هنرستان‌ها و نحوه جذب دانش‌آموز، به سمتی پیش رفته که افول جایگاه این رشته در مدارس و کم‌اهمیت تلقی شدن آن را دنبال داشته است. در این خصوص تنها آزمون عملی برای ورود دانش‌آموز قرار داده شده که در مواردی به عدم اجرای آن و یا اجرای نمایشی برخورد می‌کنیم. از طرفی اجبار سیستم آموزشی برای برخی دانش‌آموزان به انتخاب این رشته با توجه به شرایط معدل پایین و عدم پذیرش در رشته‌های دیگر باعث شده تا شرایط آموزشی در کلاس‌های

درس نیز تحت تأثیر قرار گیرد. از سویی دیگر وجود نابسامانی در ورزش کلان کشور و کم‌توجهی به رشته‌های ورزش حتی در سطوح تیم‌های ملی، باعث ایجاد دل‌سردی و ذهنیت منفی در جامعه شده که افراد با استعداد را برای انتخاب این رشته به‌عنوان رشته تحصیلی و آینده کاری دچار تردید می‌کند. با این حال، بر اساس نیاز به نیروی متخصص تربیت‌بدنی در حوزه‌های مدیریتی و عملیاتی، لازم است شرایط هنرستان‌های تربیت‌بدنی مورد توجه بیشتری قرار گرفته و نهادهای مربوطه به‌خصوص آموزش و پرورش در روند آموزش در این هنرستان‌ها بازنگری نمایند. در این زمینه، اولین قدم برای اصلاح شرایط موجود، بازنگری در شیوه جذب دانش‌آموز به هنرستان‌های تربیت‌بدنی است که نوعی رهاشدگی در آن دیده می‌شود و با توجه به تخصصی‌بودن مباحث این رشته و نیاز به داشتن مهارت و استعداد ورزشی، باید افراد دارای شرایط برای پذیرش انتخاب شوند. نحوه گزینش و جذب دانش‌آموز برای اهداف تعیین‌شده بسیار مهم است تا بتوانند در جهت حضور در رشته‌های تخصصی دانشگاهی و نیز بازار کار تخصصی رشته تربیت‌بدنی پاسخگوی نیازها باشند. همچنین گفتنی است که در پژوهش‌های پیشین، شیوه‌های جذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی مورد بررسی جدی قرار نگرفته و در این حیطه نگاه تخصصی، موشکافی دقیق و بررسی عمیق موضوع کمتر صورت پذیرفته است. لذا بر اساس مطالب بیان‌شده پژوهشگر به دنبال یافتن پاسخ به این سوال است که:

- مهم‌ترین عوامل مؤثر در جذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی شهر تهران کدام‌اند؟
- الگوی جذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت شهر تهران چگونه است؟

مبانی نظری و پژوهشی

موانع رشته تربیت‌بدنی: نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد ورزش مدارس، با مشکلات زیادی از جمله نبود برنامه‌ریزی صحیح و یکسان در مدارس، نبود امکانات لازم اعم از فضا، وسایل و تأسیسات ورزشی، کمبود نیروی کارآمد و متخصص و... مواجه است که نه تنها اقدامات کافی

در جهت رفع آن و توسعه فضاها و امکانات ورزشی مدارس نشده، بلکه عدم برنامه‌ریزی مطلوب و عدم استفاده بهینه از امکانات و تجهیزات موجود، دستیابی به اهداف تربیت‌بدنی را مشکل‌تر کرده است. به دنبال آن مشکلات اقتصادی و نبود فرهنگ و شناخت کافی از تربیت‌بدنی و ورزش نیز مزید بر علت شده است. لذا اجرای هر برنامه نیاز به وسایل، ابزار و نیروی متخصص دارد و برنامه‌های تربیت‌بدنی از این قاعده مستثنا نیست. با توجه به این اصل انتظار پیشرفت برنامه‌های تربیت‌بدنی با حداقل امکانات و نیروی متخصص، انتظار بیهوده و غیرمنطقی است (قاسمی روشناوند و همکاران، ۱۳۹۹).

یکسان نبودن توزیع امکانات: افراد فرصت برابر در برخورداری از امکانات آموزشی را نداشته‌اند و توزیع و پراکنش امکانات آموزشی به‌گونه‌ای نیست که ساکنین مناطق مختلف بتوانند به‌طور برابر از امکانات و تسهیلات آموزشی بهره‌مند شوند. از همین رو، اهمیت توجه به مباحث عدالت بیش‌ازپیش ضروری به نظر می‌رسد. همچنین وجود عدالت آموزشی موجب کاهش فرسودگی تحصیلی در ابعاد مختلف (خستگی هیجانی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی) مدارس می‌شود و در ارتقای کیفیت و کمیت آموزش، موفقیت تحصیلی و تحقق اهداف آموزشی تأثیر به‌سزایی داشته است (قریشی خوراسگانی، نظرزاده زارع و بهرامی، ۱۴۰۰).

انگیزه و اشتیاق تحصیلی: یکی از عوامل مؤثر در موفقیت و عملکرد تحصیلی، اشتیاق تحصیلی است که به علاقه و کیفیت تلاشی اشاره دارد که فراگیران برای انجام فعالیت‌های تحصیلی و تحقق اهداف آموزشی از خود نشان می‌دهند که به میزان انرژی و تمایل فرد برای انجام فعالیت‌های تحصیلی و میزان کارایی و اثربخشی آن اطلاق می‌شود. یکی از عوامل مؤثر بر اشتیاق تحصیلی، جو مدرسه است که به جنبه‌های اجتماعی و روان‌شناختی و شکل فیزیکی محیط یادگیری اطلاق می‌شود که شامل اعضاء مدرسه تعاملات و ارتباطات، ارزش‌ها و هنجارها و رشد و توسعه اعضاء است (تجلی، تقی‌زاده و صادقی، ۱۴۰۰).

فقدان نگاه آمایشی مدیران: از دلایل ضعف مدیران در اجرای عدالت آموزشی، به فقدان نگاه آمایشی مدیران مربوط می‌شود. در واقع عدم نگاه آمایشی به حوزه آموزش، یکی از

چالش‌های اصلی سیستم آموزش و پرورش به شمار می‌رود. چراکه یکی از شاخص‌های اساسی در طبقه‌بندی نابرابری‌های آموزشی، منطقه جغرافیایی محل زیست دانش‌آموزان است. در این نوع از نابرابری، بهره‌مندی فرد از آموزش و پرورش به وسیله منطقه محل زیست محدود می‌شود. در واقع، کاهش بی‌عدالتی آموزشی، در وهله اول منوط به توزیع متناسب منابع و امکانات در نواحی مختلف و توان نظام‌های آموزشی در ایجاد تغییرات اساسی برای کاستن از نابرابری‌های منطقه‌ای است. از این رو، مسئله توزیع امکانات آموزشی نیازمند ضابطه‌مند شدن و عادلانه بودن است (قریشی خوراسگانی و همکاران، ۱۴۰۰).

وضعیت اقتصادی جامعه و خانواده: در ارتباط با ضرورت توزیع عادلانه امکانات آموزشی و افزایش کیفیت و کمیت آموزش، مطلبی که در جامعه ما به وضوح به چشم می‌خورد این است که روابط مستقیمی بین امکانات آموزشی و طبقه اجتماعی خانواده دانش‌آموز وجود دارد. دانش‌آموزان به دلیل تولد در طبقه اجتماعی فقیر جامعه، امکانات آموزشی یکسان با سایر دانش‌آموزان از طبقات اجتماعی بالاتر، ندارند و این به معنای بازتولید فقر است. میزان دریافت امکانات آموزشی باید کاملاً منطبق بر میزان هوش، استعداد و تلاش دانش‌آموزان باشد. در نهایت توزیع شانس برابر برای ادامه تحصیل سبب افزایش کمیت و کیفیت آموزش شده که سبب توسعه یافتگی کشور می‌شود. وجود مدارس دولتی با حداقل امکانات تعریف شده حتی در پایتخت (نیاز به رسیدگی ویژه به مقوله آموزش و پرورش در بودجه‌بندی کشور را پررنگ و برجسته می‌کند (قریشی خوراسگانی و همکاران، ۱۴۰۰).

شایستگی‌های ورود: عمده‌ترین و اصلی‌ترین طبقه‌بندی شایستگی‌ها، تقسیم آن‌ها به دو نوع شایستگی‌های رفتاری و شایستگی‌های فنی است. شایستگی‌های رفتاری شامل مجموعه‌ای از رفتارها هستند که برحسب اصطلاحات قابل مشاهده و قابل اندازه‌گیری توصیف می‌شوند و وقتی در موقعیت مناسب به کار برده شوند، فرد را در کارش اثربخش می‌سازند. همچنین شایستگی‌های پیش‌بینی‌کننده‌های مهم عملکرد و موفقیت کارکنان هستند، سازمان‌ها و شرکت‌ها خواستار شایستگی کارکنان در مجموعه گسترده‌ای از دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های ضروری هستند (رضوی و همکاران، ۱۳۹۹).

در میان پژوهش‌های داخلی ناصح و همکاران (۱۳۹۶) در واکاوی بنیان‌های نظری ورزش آموزشی تربیتی و استخراج عوامل زمینه‌ای مؤثر و متأثر از آن، نشان دادند مشکلات سیاسی، مدیریتی، برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری، رویه‌ای، ساختاری، سخت‌افزاری و مشکلات موجود در آموزش عالی به همراه سوء تفاهم‌های ادراکی، بر ورزش آموزشی و آموزش تربیت‌بدنی در مدارس تأثیرگذار هستند. مطهری‌نژاد (۱۳۹۶) جذب منابع انسانی فاقد شایستگی علاوه بر تحمیل هزینه‌های سنگین و اتلاف وقت و منابع سازمان باعث می‌شود که سازمان‌ها نتوانند به‌طور اثربخش به هدف‌ها و راهبردهای خود، جامه عمل بپوشانند. مستشیری و همکاران (۱۳۹۶) با بررسی سیستم انگیزشی برای جذب دانش‌آموزان و توسعه فعالیت‌های ورزشی آن‌ها بیان کردند نبودن کلاس‌ها و امکانات ورزشی مناسب، تصور از تأثیر ورزش در سلامتی و شادابی بخشیدن دارای بالاترین امتیاز و عواملی همچون نگرانی از آسیب دیدن، میزان علاقه به رهبری گروه، افزایش اعتمادبه‌نفس دارای پایین‌ترین امتیاز بود. از میان عواملی که سبب برانگیختگی دانش‌آموزان جهت انجام امور ورزشی می‌گردد، نیاز فیزیکی بدن بیشترین تأثیر و نیاز به قدرت کمترین تأثیر را دارد. نظری، بهرامی و نامداری‌پژمان^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی در چندین کشور دریافتند که کشورهای موردنظر در بعد پذیرش و جذب در مواردی مثلاً تمام تحصیلات متوسطه و دارا بودن دیپلم، موفقیت در آزمون ورودی به هم شباهت دارند؛ ولی کشورهای ایران و ژاپن نسبت به شغل معلمی و انجام مصاحبه‌های مختلف در مقایسه با کشور استرالیا درباره جذب حساس‌تر عمل می‌کنند، به‌طوری‌که صلاحیت‌های اخلاقی، اجتماعی، جسمانی، نداشتن سوء پیشینه، انگیزش و توانایی‌های عمومی را به‌دقت می‌سنجند. همچنین، در نظام جذب کشور ایران به مواردی مانند سن، معدل و تعهد گرفتن از متقاضیان در ابتدای دوره نیز اهمیت داده می‌شود. راسخ و همکاران (۱۳۹۷) در تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران گزارش کردند پرهیز از بوروکراسی، حذف وظایف موازی، توزیع متوازن اختیارات، تبیین شرح وظایف و ارتباطات روشن برای تمام نهادها و برقراری

1 . Nazari, Bahrami & Namdari Pejman

هماهنگی بین آن‌ها از مهم‌ترین اصولی است که برای انسجام و یکپارچگی ساختار تشکیلات ورزش تربیتی ایران باید رعایت شود. بهرامی، قبادی و محمدی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان بررسی عارضه‌یابی ورزش در مدارس مناطق محروم کشور، به این نتیجه رسید که عوامل رهبری، عوامل اهداف، پاداش، سازوکارهای مفید، ارتباطات و ساختار به‌عنوان عارضه‌یابی ورزش در مدارس مناطق محروم کشور شناسایی شدند. رضوی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان شناسایی و ارزیابی شایستگی‌های کانونی شغلی دانشجویان و دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی و علوم ورزشی بیان می‌کند شایستگی‌های (انتخاب شغل، دستیابی به شغل، حفظ شغل، تحصیلی، توسعه فردی، اخلاقی و رفتاری) برای دانشجویان و دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی و علوم ورزشی شناسایی شد؛ اما وضعیت شایستگی کانونی شغلی دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته تربیت‌بدنی و علوم ورزشی کشور به‌طور معناداری در وضعیت پایین‌تر از حد مطلوب قرار داشته است. رضوی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان بررسی وضعیت امید به اشتغال دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته تحصیلی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی نشان دادند که هریک از شاخص‌های علاقه‌مندی به رشته تحصیلی، میزان درآمد حاصل از شغل، میزان منزلت اجتماعی شغل، مدت‌زمان دستیابی به شغل و اشتغال با توجه به امکانات موجود در جامعه، به‌طور معناداری در وضعیت پایین‌تر از حد مطلوب قرار دارند. سمیعی و همکاران (۱۳۹۹) در تحلیل روند تحولات مدیریتی در تربیت‌بدنی و ورزش دانش‌آموزی کشور از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۷ نشان دادند تحولات مدیریتی در تربیت‌بدنی مدارس و ورزش دانش‌آموزی از خط‌مشی پایدار پیروی نکرده و بیشتر تابعی از تحولات ساختاری آموزش و پرورش بوده است. از این‌رو لازم است تا در تقسیم‌کار بین‌بخشی و نحوی مشارکت ذی‌نفعان و متولیان حوزه ورزش دانش‌آموزی بازنگری شود. صفری و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با هدف بررسی عوامل مؤثر بر جذب دانشجو معلمان نخبه در دانشگاه فرهنگیان، نشان دادند عوامل بسیاری در جذب دانشجوی نخبه مؤثر است، از جمله علاقه، امنیت شغلی، ساعت کاری مطلوب و موقعیت اجتماعی جزء عوامل مثبت در جذب دانشجویان نخبه می‌باشند؛ علاوه بر موارد یادشده، سطح پایین علمی، کمبود امکانات فرهنگی و علمی، جو دلهره و

ترس از حراست و بی‌نظمی از دیگر موارد و عواملی بودند که به کاهش جذب افراد نخبه و کارآمد در دانشگاه فرهنگیان منجر شده است. محمدبیگی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان شاخص‌های توسعه‌یافتگی آموزش تربیت‌بدنی در مدارس ایران، مقوله‌های امکانات ورزشی، معلم ورزش، مالی، قهرمانی و کانون‌های ورزشی را مؤثر دانستند. قنبری فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۹) در نتایج پژوهشی با عنوان طراحی الگوی راهبردی توسعه ورزش دانش‌آموزی بیان می‌کنند که نیروی انسانی، منابع مالی، فضا و تجهیزات، اجرای درس و فوق‌برنامه تربیت‌بدنی به‌عنوان عوامل علی، عوامل مدیریتی، فرهنگی-اجتماعی، رسانه و فناوری، علمی-ورزشی به‌عنوان شرایط زمینه‌ای و عوامل مالی، سیاسی، اقتصادی و اداری به‌عنوان شرایط مداخله‌گر و در حوزه‌های مختلف (توسعه ساختاری، اقدامات مدیریتی، توسعه نیروی انسانی، توسعه درآمدی، توسعه فضا و تجهیزات، توسعه فرهنگی و توسعه برنامه‌های فوق‌برنامه) راهبردهای توسعه ورزش دانش‌آموزی مورد شناسایی قرار گرفت. دهقان، بوند و رئیس‌یان پروری (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان شناسایی موانع آموزش همراه با تولید در هنرستان‌های فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش از جمله موانع آموزش را عدم تأمین کامل و به موقع منابع اولیه، نبود تجهیزات و امکانات مورد نیاز به میزان کافی، نداشتن فضای متناسب با تجهیزات و امکانات، عدم همخوانی میان محتوای آموزشی با فعالیت‌های تولید محور مورد نیاز بازار، نبود جایگاه اختصاصی جهت عرضه خدمات و تولیدات، نداشتن تبلیغات و بازاریابی به میزان کافی، کمبود نیروی انسانی متخصص نشان داد.

در پژوهش‌های خارجی مکینتاش و لیدل^۱ (۲۰۱۴) مهم‌ترین تحولات ورزش مدارس را گذر از مشارکت تفریحی به مشارکت ورزشی تخصصی ذکر کرده است. کومووا، لیتوینو و اسکوتنیکووا^۲ (۲۰۱۵) الزامات توسعه ورزش مدارس در روسیه را امکانات، تجهیزات و زیرساخت‌های ورزشی مناسب، معلمان و مربیان ورزش متخصص، مشارکت و مسئولیت‌پذیری بیشتر والدین و جامعه و

---

1. Mackintosh & Liddle
2. Komova, Litvinov & Skotnikova

افزایش ساعت درس تربیت‌بدنی در مدارس بیان کردند. پیچی و کوهن^۱ (۲۰۱۶) عناصر حیاتی برای تحقق موفقیت‌آمیز توسعه ورزش را برنامه‌ریزی استراتژیک، ارتباط سازمان‌های ورزشی ملی و منطقه‌ای، مشخص کردن نقش‌ها و مسئولیت‌های سازمان‌های ورزشی ملی و منطقه‌ای، کار تیمی ذینفعان و ارزیابی مستمر از اجرای فرآیندهای توسعه ورزش بیان کردند. کوتلو و کارتال^۲ (۲۰۱۸) در بررسی رابطه بین مشارکت مدرسه، کیفیت زندگی مدرسه و پیشرفت تحصیلی به این نتیجه رسیدند که کیفیت زندگی در مدرسه با اشتیاق به مدرسه و تحصیل رابطه مثبت و معناداری داشت است. کول، یلماز و یاسارتورک^۳ (۲۰۱۸) در بررسی مشکلات حرفه‌ای معلمان تربیت‌بدنی و ورزش و تأثیر این مشکلات بر عملکرد و انگیزه آن‌ها مهم‌ترین مسائلی که معلمان تربیت‌بدنی و ورزش با آن مواجه هستند که به ترتیب شامل کمبود زمان تعلیم و تربیت دوره تربیت‌بدنی در مدرسه، فقدان مدارک موردنیاز برای بازبینی این دوره، تمرکز والدین بر پیشرفت تحصیلی و در نتیجه کمبود آن نسبت به دوره تربیت‌بدنی، عدم توانایی والدین برای ایجاد انگیزه در فرزندان برای انجام ورزش، عدم دسترسی به امکانات ورزشی و ابزار و تجهیزات دوره، دوره‌های کم ساعت هفتگی، تغییر مکرر برنامه درسی، تمایل دانش‌آموزان برای انجام فعالیت‌های اضافی در طول دوره و عدم کفایت برنامه‌های درسی می‌باشند. یینگ و لی^۴ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای با بررسی و ارزیابی عوامل کلیدی و انگیزش دانش‌آموزان مشارکت‌کننده در محیط ورزشی نشان داد که از ۱۴ شاخص ارزیابی، پنج شاخص فناوری ورزشی، توانایی عملکردی، دانش ورزشی، دوستی و سلامت جسمی بیشترین توجه را به خود جلب می‌کنند.

مرور پژوهش‌های گذشته حاکی از این است که در تبیین شناخت عوامل اثرگذار در جذب هنرستان‌های تربیت‌بدنی پژوهشی مشاهده نشد؛ چراکه پیشینه‌های مطالعه شده در این زمینه به عواملی همچون مشکلات مدیریتی، سیاسی، جذب منابع انسانی فاقد شایستگی، مشارکت مدرسه

1. Peachey & Cohen
2. Kutlu & Kartal
3. Kul, Yilmaz & Yasartürk
4. Yang & Li

و... اشاره دارد. لذا این تناقضات در نتایج، ضرورت شناخت عوامل مؤثر برجذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی را ایجاب می‌کند.

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر کیفی با راهبرد تحلیل مضمون^۱ بود و ابتدا از طریق مطالعات کتابخانه‌ای (مطالعات، مقالات، کتب، اسناد، سایت‌های مربوط و...) جهت تهیه فهرستی از عوامل مؤثر در جذب دانش‌آموز به هنرستان‌های تربیت‌بدنی شهر تهران اقدام گردید و سپس با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با تعداد ۲۳ نفر از صاحب‌نظران و خبرگان ادامه یافت. در این متن منظور از پژوهش کیفی، هر نوع پژوهشی است که یافته‌های آن با شیوه‌های غیر از روش‌های آماری یا هرگونه کمی شدن به دست آمده باشد؛ به بیان دیگر داده‌ها در پژوهش کیفی به صورت واژه (و نه به صورت ارقام) به توصیف و تشریح واقعیت می‌پردازد. این نوع داده‌ها برای توصیف و تشریح شرایط پیرامون یک پدیده (موضوع و مقالات پژوهش) به کار می‌رود. علاوه بر آن، به کمک داده‌های کیفی می‌توان درباره مقولات مورد بررسی و عمق ساختار آن‌ها به تدوین فرضیه پرداخت و سرانجام نظریه‌پردازی کرد.

جامعه پژوهش شامل کلیه صاحب‌نظران حوزه هنرستان‌ها و آموزش و پرورش شامل مدیران، معاونین، سرپرستان، هنرآموزان، معلمان هنرستان‌های تربیت‌بدنی، هنرجویان شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ و همچنین اساتید دانشگاهی تربیت‌بدنی که سابقه حضور در رده‌های مدیریتی و آموزشی وزارت آموزش و پرورش را داشته‌اند، استفاده شد و با توجه به ضرورت داشتن آگاهی از موضوع پژوهش نمونه‌گیری نیز به روش هدفمند انجام پذیرفت. لازم به توضیح است تعداد ۱۱ هنرستان پسرانه و پنج هنرستان دخترانه در شهر تهران وجود دارد که مشخصات این هنرستان‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

---

1. Thematic analysis

جدول ۱. هنرستان‌های شهر تهران

ردیف	جنسیت	نام هنرستان	دولتی/غیردولتی	منطقه شهرداری
۱	ب.ع.س	آزادی	دولتی	منطقه ۳
۲		آینده‌سازان ایران	غیردولتی	منطقه ۵
۳		آیت اله طالقانی	دولتی	منطقه ۵
۴		علوم و فنون	غیردولتی	منطقه ۷
۵		شهید متانت	دولتی	منطقه ۱۰
۶		شهید قدوسی	دولتی	منطقه ۱۱
۷		شهید حیدری	غیردولتی	منطقه ۱۱
۸		شهید مصطفی چمران	دولتی	منطقه ۱۵
۹		شهید کاظمی	دولتی	منطقه ۱۵
۱۰		شهید بهشتی	دولتی	منطقه ۱۶
۱۱		امام محمدباقر (ع)	دولتی	منطقه ۱۸
۱۳	ب.ع.س	سوده	غیردولتی	منطقه ۲
۱۴		پاپلی خلعتبری	هیئت امنایی	منطقه ۵
۱۵		کمیل	هیئت امنایی	منطقه ۷
۱۶		شهید طاهریان	دولتی	منطقه ۹
۱۷		گل یاس	دولتی	منطقه ۱۶

در مرحله اول پژوهش، از طریق مطالعه پیشینه پژوهش و گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای فهرست مقدماتی شاخص‌های مؤثر شناسایی شد؛ فهرست مقدماتی به‌عنوان سؤالات مصاحبه و ابزار اولیه گردآوری داده‌های مدنظر قرار گرفت، سپس راهنمای مصاحبه تدوین و پژوهشگر قبل از انجام مصاحبه با هریک از صاحب‌نظران، راهنمای مصاحبه را برای آن‌ها ارسال کرد. در مرحله بعد، مصاحبه‌های کیفی نیمه‌ساختارمند و عمیق با نخبگان آگاه از پژوهش به عمل آمد. مصاحبه با نخبگان آگاه، حالت ویژه از مصاحبه است که بر روی دسته‌ای خاص از مصاحبه‌شوندگان متمرکز می‌شود. فرض بر این است که نخبگان از دانش بیشتری برخوردارند و بر اساس تخصص‌هایی که

زمینه‌های مرتبط با پژوهش دارند، با آن‌ها مصاحبه می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که به‌منظور ثبت اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها، علاوه بر یادداشت‌برداری از دستگاه ویژه ضبط صدا^۱ نیز استفاده شد. به دلیل رعایت مسائل اخلاقی، پژوهشگر قبل از شروع هر مصاحبه برای ضبط مصاحبه از مصاحبه‌شونده اجازه گرفته است. مدت‌زمان مصاحبه‌ها از ۳۰ تا ۶۰ دقیقه و مکان مصاحبه در محل مورد توافق مصاحبه‌شونده و پژوهشگر بوده است. پنج مرحله اساسی ولی نه لزوماً پی‌درپی (متوالی) که در مسیر پردازش یافته‌ها استفاده شد عبارت‌اند از انتخاب شرکت‌کنندگان، گردآوری داده‌ها، منظم‌سازی (مرتب‌سازی) یافته‌ها، تجزیه و تحلیل یافته‌ها و ارائه راهبردهای اجرایی بود. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری از نوع نظری^۲ (هدفمند و غیر تصادفی) با ۲۳ نفر از نخبگان، مصاحبه‌های کیفی انجام شد. بنابر ضرورت از دو نفر از مصاحبه‌شوندگان دو بار مصاحبه به عمل آمد. انجام مصاحبه‌ها تا حد اشباع نظری^۳ ادامه یافت. اشباع نظری به این معنی است که دیگر، داده‌ها طبقات جدید و متفاوتی ایجاد نمی‌کنند و یا به ویژگی‌های طبقات موجود نمی‌افزایند. در این حالت داده‌های اضافی، کمکی به تکمیل و مشخص کردن مقوله دیگری نمی‌کنند و نمونه‌ها از آن‌پس مشابه به نظر می‌رسند. جزئیات مصاحبه‌شوندگان در جدول ۲، ارائه شده است.

جدول ۲. جزئیات مصاحبه‌شوندگان

مجموع	هنرجویان و صاحب- نظران حوزه تربیت بدنی	اساتید دانشگاهی تربیت بدنی	مدیران ستادی وزارت ورزش و جوانان و آموزش و پرورش	مدیران، سرپرستان، هنرآموزان و معلمان تربیت بدنی هنرستان‌ها	نمونه آماری
۲۳	۶	۴	۴	۹	تعداد

1. Voice recorder
2. Theoretical sampling
3. Theoretical saturation

با عنایت به اینکه روش انجام این پژوهش کیفی و از اکتشافی بود و پژوهشگر تنها به دنبال کشف عوامل مؤثر بر جذب دانش آموزان به هنرستان‌های تربیت‌بدنی شهر تهران (و نه تدوین مدل) بود، لذا پس از انجام مصاحبه، تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از روش استقرایی منطقی صورت پذیرفت. بدین صورت که پس از اجرا به ویرایش مصاحبه‌های نظرات مختلف در دسته‌های مفهومی یکسان کدگذاری و طبقه‌بندی و سپس به صورت کیفی تجزیه و تحلیل شدند. کدگذاری در این پژوهش به صورت باز (مضمون فرعی)، محوری (مضمون اصلی) و انتخابی^۱ (مفاهیم اصلی) انجام شود.

همچنین برای بررسی پایایی آزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب شد. هر کدام در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دو بار کدگذاری شدند. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها باهم مقایسه شدند. این روش برای ارزیابی ثبات کدگذاری پژوهشگران به کار می‌رود اما این اشکال وجود دارد که نتایج حاصله آزمون مجدد تحت تأثیر تمرین (تجربه) و حافظه کدگذار قرار گرفته و لذا منجر به تغییر در قابلیت اعتماد کدگذاری شود. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در دو فاصله زمانی باهم مشابه هستند با عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان عدم توافق مشخص شدند. روش محاسبه پایایی بین کدگذاری‌های انجام گرفته توسط پژوهشگر در دو فاصله زمانی بدین ترتیب است.

در پژوهش حاضر برای بررسی پایایی آزمون، در بین مصاحبه‌های انجام گرفته به صورت تصادفی، تعداد ۳ مصاحبه انتخاب شد و از هر کدام آن‌ها دو بار در یک فاصله زمانی ۳۰ روزه (یک ماه) توسط پژوهشگر کدگذاری شد و در مجموع مقدار ۸۵ درصد به دست آمد. استملر^۲ (۲۰۰۰)، در پژوهش خود میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد را مورد تأیید بیان نمود. لازم به ذکر است که از نرم‌افزار مکس کیو.دی. ای نسخه ۲۰۲۰ پرو به منظور تحلیل داده‌های کیفی پژوهش

1. Selective coding

2. Stemler

استفاده شد و خروجی آن به وسیله نمودار درختی الگوی جذب دانش آموز در هنرستان‌های تربیت بدنی به نمایش درآمده است.

یافته‌ها

جدول ۳، ویژگی‌های جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۳. نتایج ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان پژوهش

تحصیلات	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
	۲	۱۰	۱۱
سابقه	کمتر از ۱۰ سال	۱۰ تا ۲۰ سال	بیش از ۲۰ سال
	۵	۱۱	۷

پس از انجام مصاحبه‌ها و تحلیل نظرات خبرگان، در مجموع تعداد ۵۷ شاخص مؤثر بر جذب دانش‌آموزان به هنرستان‌های تربیت بدنی شهر تهران شناسایی شد که این عوامل در قالب شش عامل اصلی و ۱۳ عامل زیرمجموعه دسته‌بندی شدند. همچنین در جدول ۴ به دلیل حجم بالای داده‌ها، از ارائه همه داده‌ها خودداری شده و صرفاً نمونه‌ای از استخراج مضامین اصلی آورده شده و نتایج نهایی نیز در جدول ۴ و ۵ نشان داده شده است.

جدول ۴. نمونه‌ای از فرایند استخراج مضامین اصلی

کد محوری	کد استخراج شده (باز)	نمونه‌ای از متن مصاحبه
تربیت بدنی عمومی	آشنا بودن با رشته تربیت بدنی	... فرد به قول معروف پاش به توپ خورده باشه و یه آشنایی با ورزش داشته باشه و هرکسی که ورزش دوست نداره یا ورزش نمی‌کنه نیارن تو رشته تربیت بدنی چون هم تئوری داره هم عملی.
	داشتن مهارت‌های ورزشی عمومی	... بهترینه که ما بیایم افرادی رو شناسایی کنیم که چندتا رشته ورزشی کار کرده باشه منظورم تخصصی نیست مثلاً فوتبال و بسکت و والیبال و شنا و... رو بلده.

کد محوری	کد استخراج شده (باز)	نمونه‌ای از متن مصاحبه
تربیتی	تخصص در یک یا چند رشته ورزشی	... و اگر بشه دانش آموز توی یک یا چندتا رشته تخصص بالایی داشته باشه، شرایط بهتری برای خودش و رشته تربیت‌بدنی ایجاد می‌کنه و حتی استاد هم دستش باز تره و برای اعزام تیم‌ها هم شرایط بهتر هست.
	داشتن فیزیک و ظاهر بدنی مناسب	... یکی از موارد مهم توی دید جامعه ظاهر بچه‌های تربیت‌بدنی. مثلاً کسایی که چاقی زیاد یا لاغری زیاد دارند خب به درد این رشته نمی‌خورند. چون رشته تربیت‌بدنی از روی ظاهر و بدن خودشو معرفی می‌کنه.
	کلیت وضعیت درسی سال‌های گذشته	... دانش‌آموز باید شرایط درسی خوبی داشته باشه و به‌قول معروف تنبل نباشه و حداقل معدل ۱۶ رو آورده باشه و نه اینجوری که هرکسی که معدل خوبی نداره را بگیریم.
	نمرات تربیت‌بدنی	... باید دقت بشه معلمان نمره واقعی‌تری برای تربیت‌بدنی بدنند و نمره ورزش دانش‌آموز بررسی بشه که سال‌های قبل چجوری بوده.
	شرایط انضباطی	... حتماً برای اخلاق و انضباط حساسیت به خرج بدن و دانش‌آموزانی که شرایط انضباطی خوبی ندارند رو وارد نکنند و پرونده انضباطی شون بررسی بشه که مورد اخلاقی و انضباطی خاصی نباشه.
	مردودی یا تجدید پایه	... و دانش‌آموزانی که توی یکی از درس‌ها افتادن علت بررسی بشه شاید تو اون درس ضعیفه ولی استعداد ورزشی باشه و یا اینکه فرد یک پایه رو بیفته؛ یعنی بدونیم اگر دنبال درس خوندن نیست.

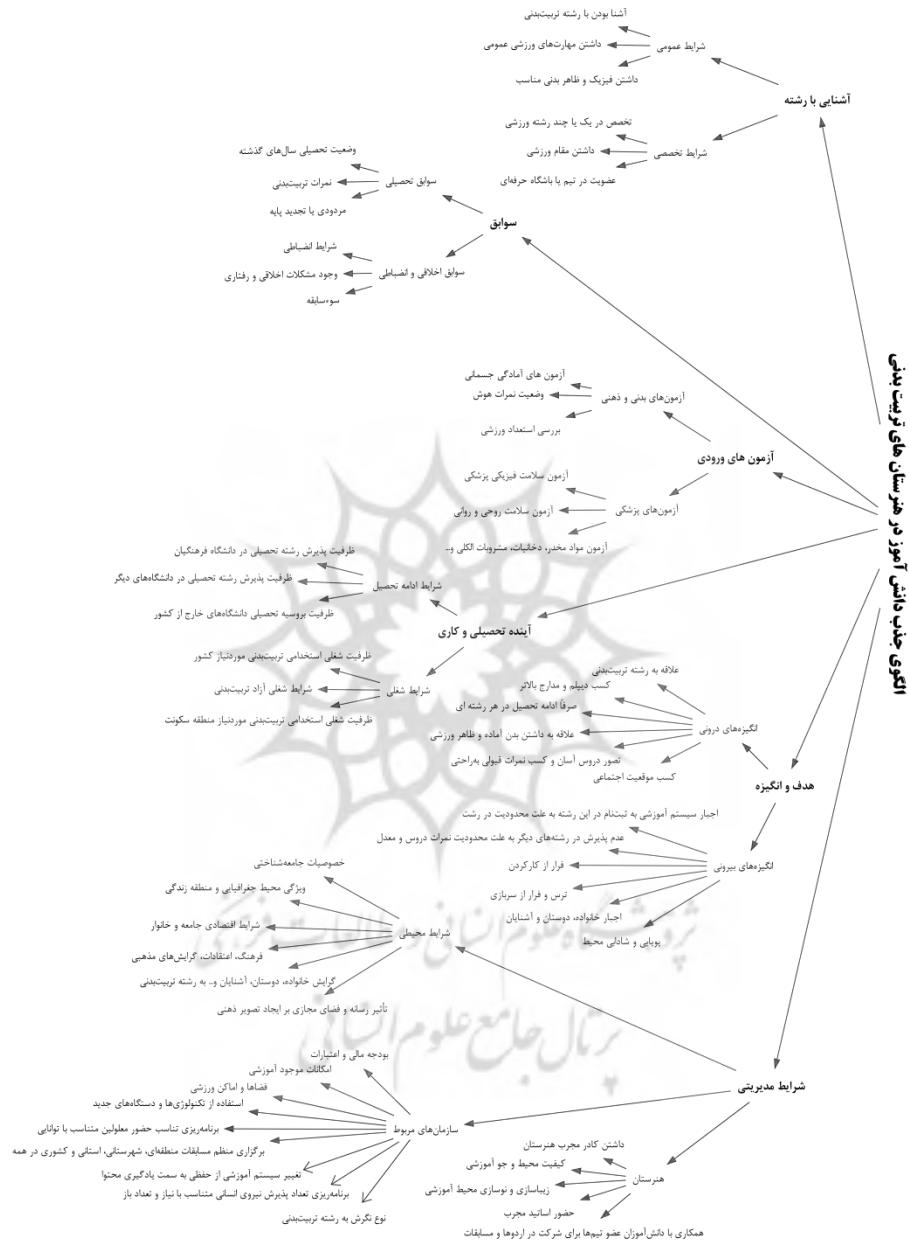
جدول ۵. جدول نهایی کدگذاری باز، محوری و انتخابی الگوی جذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی

عوامل اصلی	زیرمجموعه‌ها	نشانه‌ها
آشنایی با رشته	شرایط عمومی	آشنا بودن با رشته تربیت‌بدنی
		داشتن مهارت‌های ورزشی عمومی
		داشتن فیزیک و ظاهر بدنی مناسب
	شرایط تخصصی	تخصص در یک یا چند رشته ورزشی
		داشتن مقام ورزشی
		عضویت در تیم یا باشگاه حرفه‌ای

عوامل اصلی	زیرمجموعه‌ها	نشان‌ها	
سویق تحصیلی	سویق تحصیلی	وضعیت تحصیلی سال‌های گذشته	
		نمرات تربیت‌بدنی	
		مردودی یا تجدید پایه	
	سویق انضباطی و اخلاقی	سویق انضباطی و اخلاقی	شرایط انضباطی
			وجود مشکلات اخلاقی و رفتاری
			سوءسابقه
آزمون‌های بدنی و ذهنی	آزمون‌های بدنی و ذهنی	آزمون‌های آمادگی جسمانی	
		بررسی استعداد ورزشی	
		وضعیت نمرات هوش	
	آزمون‌های پزشکی	آزمون‌های پزشکی	آزمون سلامت فیزیکی پزشکی
			آزمون سلامت روحی و روانی
			آزمون مواد مخدر، دخانیات، مشروبات الکلی و...
آینده تحصیلی و کاری	شرایط ادامه تحصیل	ظرفیت پذیرش رشته تحصیلی در دانشگاه فرهنگیان	
		ظرفیت پذیرش رشته تحصیلی در دانشگاه‌های دیگر	
		ظرفیت بورسیه تحصیلی دانشگاه‌های خارج از کشور	
	شرایط شغلی	شرایط شغلی	ظرفیت شغلی استخدامی تربیت‌بدنی موردنیاز منطقه سکونت
			ظرفیت شغلی استخدامی تربیت‌بدنی موردنیاز کشور
			شرایط شغلی آزاد تربیت‌بدنی
انگیزه‌های درونی	انگیزه‌های درونی	علاقه به رشته تربیت‌بدنی	
		کسب دیپلم و مدارج بالاتر	
		صرفاً ادامه تحصیل در هر رشته‌ای	
		علاقه به داشتن بدن آماده و ظاهر ورزشی	
		تصور دروس آسان و کسب نمرات قبولی به راحتی	
		کسب موقعیت اجتماعی	
انگیزه‌های بیرونی	انگیزه‌های بیرونی	اجبار سیستم آموزشی به ثبت‌نام در این رشته به علت محدودیت در رشته‌های دیگر	
		عدم پذیرش در رشته‌های دیگر به علت محدودیت نمرات دروس و معدل	

عوامل اصلی	زیر مجموعه‌ها	نشان‌ها
		فرار از کارکردن
		ترس و فرار از سربازی
		اجبار خانواده، دوستان و آشنایان
		پویایی و شادابی محیط
شرایط محیطی		خصوصیات جامعه‌شناختی
		ویژگی محیط جغرافیایی و منطقه زندگی
		شرایط اقتصادی جامعه و خانوار
		فرهنگ، اعتقادات، گرایش‌های مذهبی
		گرایش خانواده، دوستان، آشنایان و... به رشته تربیت‌بدنی
		تأثیر رسانه و فضای مجازی بر ایجاد تصویر ذهنی
		بودجه مالی و اعتبارات
		امکانات موجود آموزشی
		فضاها و اماکن ورزشی
		استفاده از فناوری‌ها و دستگاه‌های جدید
شرایط مدیریتی	سازمان‌های مربوط	برنامه‌ریزی متناسب حضور معلولین متناسب با توانایی
		برگزاری منظم مسابقات منطقه‌ای، شهرستانی، استانی و کشوری در همه رشته‌ها
		تغییر سیستم آموزشی از حفظی به سمت یادگیری محتوا
		نوع نگرش به رشته تربیت‌بدنی
		برنامه‌ریزی تعداد پذیرش نیروی انسانی متناسب با نیاز و تعداد بازنشستگان
		داشتن کادر مجرب هنرستان
		کیفیت محیط و جو آموزشی
		زیباسازی و نوسازی محیط آموزشی
		حضور اساتید مجرب
		همکاری با دانش‌آموزان عضو تیم‌ها برای شرکت در اردوها و مسابقات
هنرستان		داشتن کادر مجرب هنرستان
		کیفیت محیط و جو آموزشی
		زیباسازی و نوسازی محیط آموزشی
		حضور اساتید مجرب
		همکاری با دانش‌آموزان عضو تیم‌ها برای شرکت در اردوها و مسابقات

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در یافته‌های حاصل از پژوهش، از نرم‌افزار مکس کیو.دی. ای نسخه ۲۰۲۰ پرو استفاده گردید و خروجی آن نیز به‌وسیله نمودار درختی الگوی جذب دانش‌آموز در هنرستان‌های تربیت‌بدنی نشان داده است.

شکل ۱. نمودار درختی الگوی جذب دانش آموز در هنرستان های تربیت بدنی

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج پژوهش حاضر یکی از عوامل مؤثر در جذب دانش‌آموزان در هنرستان‌های تربیت‌بدنی شهر تهران، آشنایی با رشته تربیت‌بدنی بود که دارای مؤلفه‌های شرایط عمومی و شرایط تخصصی رشته است. مستشیری و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد از عوامل جذب دانش‌آموزان و توسعه فعالیت‌های ورزشی نیاز فیزیکی بدن بیشترین تأثیر و نیاز به قدرت کمترین تأثیر را دارد. نظری و همکاران (۲۰۲۳) عامل صلاحیت جسمانی و توانایی‌های عمومی را در بعد پذیرش و جذب دانشجو در بیان می‌کند. برای ورود به هر رشته‌ای داشتن آشنایی از آن، از شرایط اولیه است و لازم است افراد آگاهی‌هایی را در این زمینه داشته باشند. همچنین افرادی که از نظر مهارتی و جسمانی نیز با ورزش آشنایی دارند و یا در رشته یا باشگاه خاصی فعالیت داشته و یا در مسابقات مختلف به مقام رسیده‌اند دارای شرایط بهتری نسبت به افراد دیگر هستند.

دومین عامل مؤثر سوابق و پیشینه دانش‌آموز است که دارای مؤلفه‌های سوابق تحصیلی و سوابق انضباطی و اخلاقی است. در این راستا پژوهش سنگری و آخش (۱۳۹۶) عامل معدل، تحصیلات، صلاحیت‌های اخلاقی، اجتماعی و نداشتن سوءپیشینه را در بعد پذیرش و جذب دانشجو بیان می‌کند؛ بنابراین شرایط تحصیلی دانش‌آموز در سال‌های گذشته می‌تواند به‌عنوان عاملی در کنار معیارهای دیگر در جذب افراد به رشته تربیت‌بدنی موردبررسی قرار گیرد. همچنین اخلاق و انضباط نیز که در رأس قرار دارد باید مبنای انتخاب باشد و افراد دارای مشکلات اخلاقی و رفتاری و حتی دارای سوءسابقه‌های پیشین در آینده فضای آموزشی را دچار اختلال نکنند.

سومین عامل شناسایی‌شده بر اساس نتایج پژوهش حاضر، آزمون‌های ورودی بود که دارای مؤلفه‌های آزمون‌های بدنی و ذهنی و آزمون‌های پزشکی است. در این راستا نتایج پژوهش‌های سنگری و آخش (۱۳۹۶) عامل موفقیت در آزمون‌های ورودی را در بعد پذیرش و جذب دانشجو در چندین کشور بیان می‌کند. آزمون‌های ورودی به نحوی می‌تواند وضعیت عمومی و میزان آمادگی دانش‌آموز را بیان کند که بررسی شرایط بدنی، ذهنی و پزشکی فرد میزان احتمال موفقیت او را برای ادامه راه روشن‌تر می‌نماید و کمک شایان توجهی به مسئولین هنرستان در جذب و بهبود شرایط رشته تربیت‌بدنی و حضور افراد شایسته می‌کند.

عامل دیگر در نتایج پژوهش حاضر آینده تحصیلی و کاری که دارای مؤلفه‌های شرایط ادامه تحصیل و شرایط شغلی است و با نتایج پژوهش رضوی و همکاران (۱۳۹۹) که عوامل انتخاب شغل، دستیابی به شغل و تحصیلی برای دانشجویان و دانش‌آموختگان تربیت‌بدنی و علوم ورزشی را شناسایی کرده، همسوست. یکی از مهم‌ترین دلایلی که سبب ایجاد جذابیت برای حضور و یا عدم حضور در این رشته است، آینده کار و تحصیلی است؛ چراکه افراد دانش‌آموخته از هنرستان‌های تربیت‌بدنی از نظر علمی و عملی توانایی‌های زیادی یافته‌اند و تا حدودی آمادگی ورود به بازار کار و رشته‌های دانشگاهی را دارند. از طرفی یکی از مشکلات عمده ادامه تحصیل الزام به شرکت در کاردانی و سپس کارشناسی است؛ درحالی‌که دانشجویان رشته‌های دیگر مستقیم در آزمون کارشناسی شرکت می‌کنند. علاوه بر این ظرفیت پذیرش رشته تحصیلی دانشگاهی و نیز ظرفیت‌های کاری هر شهر جهت آینده فرد نیز باید مورد توجه قرار گیرد تا دانش‌آموز با آسودگی خیال به سمت رشته مورد علاقه خود بیاید.

هدف و انگیزه که دارای مؤلفه‌های انگیزه‌های درونی و انگیزه‌های بیرونی است و در این رابطه پژوهش صفری و همکاران (۱۳۹۹) علاقه، امنیت شغلی و موقعیت اجتماعی و ینگ و لی (۲۰۱۹) دوستی و سلامت جسمی را از عوامل کلیدی و انگیزش دانش‌آموزان مشارکت‌کننده در محیط ورزشی نشان داد. سنگری و آخش (۱۳۹۶) عامل انگیزش را در بعد پذیرش و جذب دانشجو در بیان می‌کند. مستشیری و همکاران (۱۳۹۶) عوامل تصور از تأثیر ورزش در سلامتی و شادابی بخشیدن، نیاز فیزیکی بدن، نگرانی از آسیب دیدن، میزان علاقه به رهبری گروه و افزایش اعتمادبه‌نفس در جذب دانش‌آموزان و توسعه فعالیت‌های ورزشی آن‌ها بیان کردند. کومووا و همکاران (۲۰۱۵) الزامات توسعه ورزش مدارس را مشارکت و مسئولیت‌پذیری بیشتر والدین و جامعه بیان کردند. از جمله وظایف مسئولین در این حیطه، مبحث هویت‌یابی دانش‌آموزان است و باید اهمیت کار و رشته تربیت‌بدنی در تبیین سلامت جامعه برای او ترسیم کرده تا بتواند برای ایفای نقش خود این مسئولیت را بر عهده بگیرد. همچنین انگیزه هر فرد عامل ایجاد حرکت در او است و باید با استفاده از ایجاد شرایط مناسب فیزیکی و روانی و ایجاد جذابیت‌های واقعی، دانش‌آموزان را به سمت این رشته سوق داد.

آخرین عامل شرایط مدیریتی که دارای مؤلفه‌های شرایط محیطی و شرایط مدیریتی کلان و شرایط مدیریتی هنرستان است. در این راستا پژوهش سمیعی و همکاران (۱۳۹۹) از نبود خط‌مشی پایدار در تحولات مدیریتی در تربیت‌بدنی مدارس و ورزش دانش‌آموزی سخن به میان آوردند. صفری و همکاران (۱۳۹۹) سطح پایین علمی، کمبود امکانات فرهنگی و علمی از عواملی بودند که به کاهش جذب افراد نخبه و کارآمد در دانشگاه فرهنگیان منجر شده است. قنبری فیروزآبادی و همکاران (۱۳۹۹) بیان می‌کنند توسعه نیروی انسانی از استراتژی‌های توسعه ورزش دانش‌آموزی قرار گرفت. ینگ و لی (۲۰۱۹) تکنولوژی و دانش ورزشی را از عوامل کلیدی و انگیزش دانش‌آموزان مشارکت‌کننده در محیط ورزشی نشان داد. کول و همکاران (۲۰۱۸) عدم دسترسی به امکانات ورزشی و ابزار و تجهیزات دوره را مؤثر دانسته است. ناصح و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند مشکلات سیاسی، مدیریتی، برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری، رویه‌ای، ساختاری، سخت‌افزاری و مشکلات موجود در آموزش عالی به همراه سوءتفاهم‌های ادراکی، بر ورزش آموزشی و آموزش تربیت‌بدنی در مدارس تأثیرگذار هستند. مستشیری و همکاران (۱۳۹۶) عامل نبودن کلاس‌ها و امکانات ورزشی مناسب را در جذب دانش‌آموزان و توسعه فعالیت‌های ورزشی آن‌ها بیان کردند. باید عنوان نمود ایجاد جذابیت‌های محیطی و تجهیزاتی در هنرستان‌های تربیت‌بدنی عاملی مهم در جذب و ایجاد شوق برای حضور دانش‌آموزان است؛ چراکه ماهیت این هنرستان‌ها با رویکرد تربیت افراد در حوزه ورزش که نیاز به نشاط و روحیه شاد دارد و می‌تواند با کنترل و مدیریت آن‌ها راه را برایشان هموار کرد. از سوی دیگر نیز وجود کارکنان توانمند و معلمان مجرب واجد شرایط برای آماده‌سازی نیروهای کار آینده در رشته تربیت‌بدنی می‌تواند تأثیر مستقیم در آموزش و جهت‌دهی دانش‌آموزان داشته باشد.

لازم به توضیح است که از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به وابستگی هنرستان‌ها به بودجه دولتی و نداشتن درآمد اختصاصی و یا درآمد جزئی، یکسان نبودن بودجه و عدم توازن زیرساخت‌ها و وجود مشکلات سخت‌افزاری در هنرستان‌های تربیت‌بدنی، هزینه‌های بالای استفاده از فضاهای ورزشی، نبود هماهنگی درون وزارت آموزش و پرورش و نیز این وزارتخانه با نهادهای دیگر، گستردگی موضوع و ارتباط با دستگاه‌های مختلف، تورم و نامساعد بودن شرایط اقتصادی خانوار و وجود تنوع و

اختلاف فرهنگی در سطح کشور اشاره نمود. همچنین جهت تکمیل اطلاعات پژوهش حاضر، بررسی شرایط جذب دانشجو در رشته تربیت‌بدنی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی، بررسی شرایط جذب دانشجو بورسیه در کشورهای دیگر در رشته تربیت‌بدنی و بررسی شرایط کاری و آینده شغلی در رشته تربیت‌بدنی از جمله عناوین پژوهشی برای پژوهش‌های آینده است.

بر اساس مطالب بیان‌شده و نتایج پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود شرایط حضور مستقیم در آزمون کارشناسی برای دانش‌آموزان هنرستان جهت ایجاد انگیزه تسهیل شود. از مدیران و هنرآموزان متخصص جهت ارائه و پرورش استعدادها در رشته‌های تخصصی استفاده شود. تجهیزات سخت افزاری و شرایط آموزشی تخصصی در هنرستان‌های تربیت‌بدنی بهبود یابد. شیوه‌های جذب دانش‌آموز و آزمون‌های ورودی بازنگری دقیق‌تر شود. تشویق‌های مادی و معنوی برای مسئولین و هنرآموزان هنرستان به جهت ایجاد انگیزه‌های بیرونی و درونی و بهبود کیفیت آموزشی در نظر گرفته شود.

منابع

- بهرامی، شهاب؛ قبادی، بی‌تا؛ محمدی، شیرین (۱۳۹۸). بررسی عارضه‌یابی ورزش در مدارس مناطق محروم کشور. *مدیریت مدرسه*، ۷(۳)، ۸۷-۱۰۲.
- تقی‌زاده شیده، زهرا؛ تجلی، پرینا؛ صادقی افجه، زهره (۱۴۰۰). مدل‌یابی اشتیاق تحصیلی بر اساس جو مدرسه و کیفیت زندگی دانش‌آموزان با میانجی‌گری خودتنظیمی دانش‌آموزان تک‌والد. *سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت*، ۵(۳)، ۲۷-۳۷.
- حمیدی، محسن؛ نجفی جویباری، لیلا (۱۳۹۹). الگوی توسعه ورزش تربیتی در آموزش و پرورش در زمان بروز بحران‌های بهداشتی: مطالعه موردی پاندمی کووید ۱۹. *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۸(۲۰)، ۱۷-۳۲.
- دهقان، سامره؛ بوند، فاطمه؛ رئیس‌یان‌پروری، خدیجه (۱۴۰۱). شناسایی موانع آموزش همراه با تولید در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش از دیدگاه کارشناسان شهرستان ساری. *پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و علوم انسانی*، ۳(۸)، ۵۱-۶۲.
- راسخ، نازنین؛ سجادی، سیداحمد؛ رضوی، سیدمحمدحسین؛ دوستی، مرتضی (۱۳۹۷). تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران. *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۶(۱۴)، ۱۷-۴۴.

- رضوی، سید محمدحسین؛ برومند، محمدرضا؛ عظیمی دلارستانی، عادلہ؛ فضلی درزی، اعظم (۱۳۹۹). شناسایی و ارزیابی شایستگی‌های کانونی شغلی دانشجویان و دانش‌آموختگان تربیت بدنی و علوم ورزشی. *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۸(۱۹)، ۶۷-۹۰.
- رمضانخانی، صفی‌الله؛ خورشیدی، عباس؛ حمیدی‌فر، فاطمه (۱۴۰۰). ارائه الگوی جذب دانشجومعلم در دانشگاه فرهنگیان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۱۰(۱)، ۲۴۵-۲۶۴.
- سمیعی، سهیل؛ تجاری، فرشاد؛ نیک‌آئین، زینت. (۱۳۹۹). تحلیل روند تحولات مدیریتی در تربیت بدنی و ورزش دانش‌آموزی کشور (از ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۷). *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۸(۱۹)، ۱۷۹-۲۰۰.
- سنگری، محمود؛ آخش، سلمان (۱۳۹۶). بررسی تطبیقی نحوه جذب و آماده‌سازی دانشجو در مراکز تربیت معلم کشورهای ژاپن، استرالیا و ایران. *نامه آموزش عالی*، ۱۰(۳۷)، ۷-۳۲.
- صفری، اکرم؛ امامی، فاطمه‌سادات؛ امینی، فاطمه؛ پیلوار، مائده (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر جذب دانشجومعلمان نخبه در دانشگاه فرهنگیان، پنجمین همایش ملی تربیت معلم، تهران.
- قاسمی روشناوند، جواد؛ بحرالعلوم، حسن؛ اندام، رضا؛ باقری، هادی (۱۳۹۹). شناسایی راهکارهای توسعه مشارکت فرابخشی در ورزش دانش‌آموزی. *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۸(۲۱)، ۱۷-۳۴.
- قریشی خوراسگانی، مریم‌سادات؛ نظرزاده زارع، محسن؛ بهرامی، بهنوش (۱۴۰۰). بررسی وضعیت عدالت آموزشی در مدارس دولتی شهر تهران. *مدیریت مدرسه*، ۹(۱۹)، ۲۶۲-۲۸۸.
- قنبری فیروزآباد؛ علیرضا؛ امانی امین؛ ریحانی، محمد؛ سردرودیان، مهتا (۱۳۹۹). طراحی الگوی راهبردی توسعه ورزش دانش‌آموزی. *پژوهش در ورزش تربیتی*، ۸(۲۰)، ۱۷۹-۲۰۴.
- محمدبیگی، معصومه؛ بهرامی، شهاب؛ عیدی، حسین؛ ویسی، کوروش (۱۳۹۹). شناسایی شاخص‌های توسعه‌یافتگی آموزش تربیت بدنی در مدارس ایران. *مدیریت مدرسه*، ۸(۲)، ۲۷۹-۳۰۰.
- محمدی، فرخنده؛ عباسی دره‌بیدی، احمد (۱۳۹۶). تعدیل و توازن رشته‌های تحصیلی گامی در جهت تسریع پیشرفت (با تأکید بر نقش رسانه‌های جمعی)، *یازدهمین کنگره ملی پیشگامان پیشرفت، تهران*.
- مستشیری، ندا؛ مستشیری، سیده‌الناز؛ مستشیری، سیده‌مهناز؛ بهار، سمیه (۱۳۹۶). بررسی سیستم انگیزشی برای جذب دانش‌آموزان و توسعه فعالیت‌های ورزشی آن‌ها (مورد مطالعه: دانش‌آموزان استان سمنان). *رویش روانشناسی*، ۶(۴)، ۲۱۷-۲۳۹.

- مطهری نژاد، حسین (۱۳۹۶). جذب منابع انسانی بر مبنای شایستگی. پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، ۹(۱)، ۲۱-۵۰.
- میرزایی کالار، اکبر؛ همتی نژاد، مهرعلی؛ رضوانی نژاد، رحیم (۱۳۹۹). طراحی مدل توسعه ورزش دانش‌آموزی ایران. پژوهش در ورزش تربیتی، ۸(۱۸)، ۴۱-۶۲.
- ناصر، مهتاب؛ خیبری، محمد؛ جلالی فراهانی، مجید؛ سجادی، سید نصرالله (۱۳۹۷). واکاوی بنیان‌های نظری ورزش آموزشی-تربیتی و استخراج عوامل زمینه‌ای مؤثر و متاثر از آن. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۴)، ۹۳-۱۱۰.
- نظری، شهرام؛ حلاجی، محسن؛ زرین‌پر، علیرضا (۱۳۹۷). مقایسه اثربخشی معلمان تربیت بدنی جذب شده از طریق آزمون‌های استخدامی و معلمان تعهد دبیری مدارس مناطق جنوب شهر تهران. تعلیم و تربیت، ۳۴(۴)، ۱۳۷-۱۵۱.
- Komova, E., Litvinov, S., & Skotnikova, A. (2015). Sport Education at Russian High Schools (from 18th to 21st century). *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(2), 55-63. DOI: 10.14486/IJSCS256
- Kul, M., Yilmaz, S. H., & Yasartürk, F. (2018). An Investigation of Professional Problems of Physical Education and Sports Teachers and Effects of These Problems on Their Performance and Motivation. *Higher Education Studies*, 8(4), 23-34. DOI:10.5539/hes.v8n4p23
- Kutlu, O., & Kartal, S. K. (2018). Examining the relationships among school engagement, quality of school life and academic achievement of university students. *Electronic International Journal of Education, Arts, and Science (EIJEAS)*, 4(8). <http://www.eijeas.com/index.php/EIJEAS/article/view/124/124>
- Mackintosh, C., & Liddle, J. (2015). Emerging school sport development policy, practice and governance in England: Big Society, autonomy and decentralisation. *Education*, 3-13, 43(6), 603-620. DOI: 10.1080/03004279.2013.845237
- Nazari, K., Bahrami, S., & Namdari Pejman, M. (2023). A Comparative Study of Teacher Recruitment and Supply Methods in Iran and Malaysia. *Iranian Journal of Comparative Education*, 6(3), 2605-2634. DOI:10.22034/ijce.2023.367058.1444
- Peachey, J., & Cohen, A. (2016). Research Partnerships in Sport for Development and Peace: Challenges, Barriers, and Strategies. *Journal of Sport Management*, 30(3). DOI:10.1123/jsm.2014-0288
- Stemler, S. (2000). An overview of content analysis. *Practical assessment, research, and evaluation*, 7(1), 17. DOI: 10.7275/z6fm-2e34
- Yang, Y., & Li, T. (2019). Analysis on Key Factors of Students' Motivation to Participate in Sports Ecology. *Ekoloji*, 28(107), 3201-3206.